

Vojna na Hrvaškem

- izbruhnila sredi julija 1991
- drugačna kot vojna v Sloveniji – JLA je v Sloveniji posegla z izgovorom, da izpoljuje svojo »ustavno dolžnost« in brani celovitost države ; na Hrvaškem pa je predvsem podprla četnike, ki so bili organizirani na kraju samem ali pa so prišli iz Srbije in Črne Gore ter začeli napadati narodnostno mešana naselja, da bi prisili hrvaško prebivalstvo v beg → stara taktika, posneta po džihadu, sveti vojni, in usmerjeno k etnično-verski čistki, za dosego katere je dovoljeno vsako še tako grozovito sredstvo
- ko so četniki opravili svoje delo, je vojska posegla z izgovorom, da mora ločiti sprti strani, v resnici pa zato, da je utrdila pozicije, ki so jih zavzeli Srbi
- temu manevru se Hrvati niso mogli postaviti po robu zaradi slabe koordinacije med svojimi oboroženimi silami, pa tudi zato ker niso imeli izdelanega strateškega načrta (hromilo jih je tudi dvoumno Tuđmanovo ravnanje, ko se je tajno dogovarjal z Miloševićem glede delitve BiH)
- evropska skupnost vsemu nemočno prisostvuje: ker ni imela učinkovitejših sredstev, da bi zaustavila klanje, je v začetku avgusta izdala odredbo o embargu orožja za vso Jugoslavijo, mobilizirala svojo diplomacijo v okviru konference za varnost in sodelovanje v Evropi in skušala doseči vsaj 2 premirji, ki sta seveda propadli
- proti koncu avgusta 1991 je spopad med Srbijo in Hrvško postal povsem odkrit → beograjske voditelje še bolj spodbudi izjalovljen udar konservativnih sil v Moskvi in postanejo prepričani, da so zadnja utrdba socializma v Evropi
- **25. 10. 1991** je srbska vojska začela oblegati **Vukovar**, strateško pomembno pristanišče na Donavi , nato **Osijek** (glavno mesto Slavonije), pozneje napadajo tudi obalna mesta **Zadar, Šibenik, Dubrovnik**

Tuđman v odgovor ukaže obkoliti vse vojašnice JLA na Hrvaškem in poslal v protinapad svoje čete, oborožene s protitankovskimi in protiletalskimi raketami, ki mu jih je med drugim pošiljala tudi Slovenija

- zvezni predsednik Mesić zaman poziva hrvaške nabornike, naj dezertirajo iz JLA in skupaj s predsednikom zvezne vlade zahteval odstop obrambnega ministra Kadijevića
- Mesić, Marković in Kadijević so bili le blede sence, predstavniki sesute federacije, ki jo je preplavilo nasilje, o kateri pa so ministri EGS govorili kot o še živem organizmu. → 3. 9. 1991 v Hagu sklicejo mirovno konferenco pod vodstvom Angleža lorda Petra Carringtona, ki naj bi se je udeležili vsi predsedniki republik razpadajoče Jugoslavije

Začela se je 7. 9. 1991, dan pred referendumom o makedonski suverenosti, a se kmalu izkazala za povsem neuspešno. Kljub številnim premirjem, ki sta jih podpisali vojskujoči se strani, so se spopadi na Hrvaškem nadaljevali na vseh frontah, na katerih je JLA imela 3 strateške cilje: Panonsko nižino, dalmatinsko obalo in sam Zagreb, kjer je 6. 10. raketni izstrelek zadel celo Banske dvore in smrtno ogrozil predsednika Tuđmana

- sredi oktobra, ko so minili 3 meseci moratorija, ki ga je na Brionih vsilila »trojka«, in so zadnji vojaki JLA zapuščali Slovenijo, se je na sceno vrnil Gorbačov in v Moskvo ločeno povabil tako Tuđmana kot Miloševića → ker pa je bil po avgustovskem udaru sam brodolomec, ni dosegel ničesar

- poseg OZN v vojno na Hrvaškem ni povzročil nobenih pomembnejših posledic za JLA, ki je bila močno oborožena, je pa težko prizadel hrvaško stran

- resolucijo OZN so si v Beogradu razlagali kot spodbudo za dokončni napad na Hrvaško, zato so boje še okrepili, zlasti okoli **Vukovarja**, ki je padel **18. 11. 1991** in okoli Dubrovnika - ko so dosegli večino svojih ciljev na Hrvaškem (30% republiškega ozemlja pod njihovo kontrolo), so Srbi spremenili svojo taktiko → od samega začetka vojne so storili vse, da bi otežili delo mednarodnim opazovalcem, ki jih je EGS poslala v Slovenijo in Hrvaško za nadzor stalno kršenih premirij, in hkrati ostro oporekali morebitnemu posegu evropskih posredniških sil → sedaj so bili povsem drugačnega mnenja in so se 12. 11. obrnili na OZN z zahtevo, naj na vojno področje pošljejo modre čelade, z očitnim namenom, da bi varovale njihove ozemeljske pridobitve. Iz Krajine se jim je namreč že mudilo v BIH, kjer je oktobra sarajevska skupščina razglasila neodvisnost in suverenost republike ter s tem povzročila močan odpor med srbskim prebivalstvom Z od Drine.

- EGS je na pobudo Nemčije sedaj ubrala bolj odločnejše korake – že v začetku oktobra so njeni zunanji ministri pod vtipom vojnih strahot na Hrvaškem začeli pretiti Beogradu z gospodarskimi sankcijami in jih mesec pozneje tudi uvedli.

- znotraj evropske diplomacije si začne utirati pot misel, da bi bilo primerno priznati nove države, vendar šele po sprejetju splošnega dogovora o svobodni asociaciji suverenih in neodvisnih držav, ki naj bi zagotovila obstoj vsake republike znotraj obstoječih meja → ta načrt izdelata Van den Broek in Carrington – sprejmejo ga vsi prisotni republiški predsedniki, razen srbskega → *Milošević je trdil, da bi potrditev načrta pomenila odpovedati se Jugoslaviji, zanikati Srbom na Hrvaškem pravico do avtonomije in obnoviti poseben status Kosova in Vojvodine.* – Srbija kljub kasnejšim pritiskom, da potrdi načrt, vztraja pri svojem → to vzpodbudi nemško vlado, da je s podporo Italijanov in Dancev 7. 12. 1991 razglasila svojo pripravljenost, da prizna Slovenijo in Hrvaško, če v naslednjih 3 dneh Beograd ne sprejme sporazuma

Nemčija se je za to odločila iz več razlogov:

- hotela potrditi načelo o samoodločbi, na podlagi katerega se je sama pred kratkim združila
- hotela pomiriti domače javno mnenje, v katerem se je širila zaskrbljenost zaradi podpisa pogodbe v Maastrichtu o EU, ki so jo nekateri interpretirali kot izničenje nacionalne suverenosti

V odgovor na te pomisleke, se je bonski vlad zdelo primerno, da se uveljavi na evropskem prizorišču kot velika sila, zmožna odločilno vplivati na razplet dogodkov – sproži v Evropi in tudi ZDA nelagodne občutke

- Francozi in Britanci si v Varnostnem svetu prizadrevajo, da bi bila sprejeta resolucija o posegu modrih čelad v Jugoslaviji – njihova naloga bi bila varovanje mej, takoj ko bi začelo veljati zadnje, že 14 premirje, med Srbji in Hrvati.

- 12-erica, ki se je zbrala v Bruslju, je odločila, da bo do 15. 1. 1992 priznala vse tiste jugoslovanske republike, ki bodo do 23. 12. 1991 to zahtevale, obenem pa jim postavila tudi več pogojev:

- ❖ spoštovanje človekovih pravic
- ❖ zaščita manjšin
- ❖ uresničevanje demokratičnih načel
- ❖ potrditev obstoječih meja in mednarodnih pogodb bivše Jugoslavije v zvezi z razorožitvijo, omejitvijo jedrskega orožja in regionalno varnostjo.

- o zrelosti posameznih republik naj bi določala arbitražna komisija, ki so jo imenovali že septembra > sestavljena iz 5 ustavnih sodišč iz držav EU – kmalu spozna, da je Jugoslavija v procesu razpadanja
- pred božičem so poslale svoje zahteve za priznanje Slovenija, Hrvaška, Makedonija, BiH, medtem ko sta Srbija in Črna Gora ta korak s prezirom zavrnili
- 23. 12.1991 so se predsedniki ustavnih sodišč z vso resnostjo lotili svojega dela in do 14. 1. 1992 izdelali ustrezeno poročilo → pritrjujejo priznanje Slovenije in Makedonije, od Hrvaške pa so zahtevali, da popravi svojo ustavo o zaščiti srbske manjšine, za BiH pa so menili, da mora kot pogoj za priznanje organizirati pod mednarodno kontrolo referendum o neodvisnosti
- 15. 1. 1992 so se zunanji ministri Evropske skupnosti odločili, da bodo priznali Slovenijo in Hrvaško, počakali pa s priznanjem BiH in Makedonije – v primeru Makedonije je obveljalo mnenje Grčije, da si ne more prilaščati zgodovinskega imena, češ da ni njeno in da nosi v sebi klice iredentističnih teženj po Egejski Makedoniji
- Slovenijo in Hrvaško, ki sta do tedaj imeli samo priznanje Nemčije, Ukrajine, baltskih republik, Irske in Vatikana, so v naslednjih dneh priznale tudi Nova Zelandija, Avstralija, Poljska, Švica, Avstrija, Malta, Madžarska in Kanada; Bolgarija pa je priznala takrat vse 4 republike
- Jugoslavija je »preminila« 25. 6. 1991 in bila z blagoslovom mednarodne skupščine dokončno pokopana, čeprav nihče ni imel poguma, da bi to jasno povedal in prekinil diplomatske odnose z Beogradom → kaže na nedoraslost Z političnega vrha, ki je vrgel temno senco na evropsko prihodnost

račun za to se je plačal v drugi polovici 1991 in v naslednjih letih, ko se je »etnično čiščenje« razširila na BiH (okrog 200.000 ljudi, ki so izgubili življenje, in več kot 3 milijoni hrvaških, srbskih in muslimanskih beguncev).

Bitka za vojarne

Sukob: Domovinski rat

Vrijeme Rujan - Prosinac 1991.

Lokacija Diljem Hrvatske

Ishod Pobjeda Hrvata

Sukobljene strane

Zbor Narodne Garde / Policija

JNA

Zapovjednici

Anton Tus
Razni lokalni zapovjednici

Veljko Kadijević
Razni lokalni zapovjednici

Vojne snage

? ?

Gubici

Barem 15 mrtvih

Barem: 250 tenkova, 180 oklopnih vozila, 100 Samohodnih protuzračnih, protutenkovskih i topničkih vozila, 400 komada topničkog oružja, 240.000 automatskih pušaka (većina tipa AK-47), bezbroj municije i mnogo vojnika zarobljeno ¹¹

Bitka za vojarne - ponekad se također naziva **Rat za vojarne** - je izraz kojim se naziva serija borbi koja se odigrala diljem Hrvatske kao dio Domovinskog rata tijekom 1991., sa najvažnijim sukobima tijekom rujna. Borba se vodila među Hrvatskim snagama (još slabom vojskom, policijom i dobrovoljcima) i Jugoslavenske Narodne Armije (JNA). Bitka se smatra bitnom Hrvatskom pobjedom jer su Hrvatske snage zarobile vrijednu tešku opremu (tenkove, topništvo, rakete) iz vojnih vojarni, koja im je bila vrlo bitna za ratna djelovanja.

Uvod

S obzirom da je Hrvatska bila dio Jugoslavije, bila je također i dio združene Armije (JNA). Radi toga, kada su Hrvati glasali za nezavisnost od Jugoslavije tijekom 1991, na Hrvatskom teritoriju, još je bio veliki broj vojarni federalne vojske gdje su bile stacionirane JNA snage. Ne samo da je ova prisutnost vojnih jedinica daleko od fronte bila problematična, same vojarne su bile uglavnom stacionirane u naseljenim, urbanim područjima, pa bi bilo kakve borbe oko njih sigurno uzrokovale puno koleteralne štete i uništenja civilnih ciljeva. Ipak, jer je Hrvatska vojska (HV) imala vrlo malo teške opreme, ove su vojarne bile vrlo vrijedne.

Pogoršanje sigurnosne situacije u Hrvatskoj tijekom 1990 je dovela do toga da Hrvatsko vodstvo priprema planove u slučaju rata. Zapovjednik Hrvatske Vojske (bivši Hrvatski Ministar Obrane) Martin Špegelj - koji je bio najglasniji vojni zagovornik napada na vojarne - formulirao je sveobuhvatni plan za zarobljavanje vojarna diljem Hrvatske, tako da bi se zarobilo oružje u tim skladištima. Kako je počeo Rat u Sloveniji u lipnju 1991, Špegelj je nagovarao Hrvatskog predsjednika Franju Tuđmana da napadne vojarne i pomogne Slovencima. Tuđman je odbio, prestrašen pune sile JNA u takvom ratu. Davor Domazet (u svojoj knizi "Hrvatska i veliko ratište") prikazuje vjeru grupe povjesničara da je ova prilika bila samo razrađena urota da se Hrvatska uvuče u rat. Ako se uzme u obzir količina vojne opreme koja se nalazila u tim vojarnama, ta tvrdnja ispada sumnjiva.

Tijekom eskalacija nasilja za ljeta 1991, JNA se otvoreno priklonila pobunjenim Srbima. Kao rezultat toga, Hrvatske snage - još nerazvijene kao prava sila - su blokirali brojne vojarne JNA tako da vojne jedinice iz njih ne bi mogle nesmetano izaći u neokupiranu Hrvatsku. Problem nedovoljnih snaga za Hrvatsku je vojsku znači od su mnogi od onih koji su držali blokadu bili civili, ne vojnici - uključujući policiju, građansku zaštitu i lokalne samo-organizirane doborovoljce.

Rat počinje

Rat je dugo počinio - napetosti su rasle od sredine 1990 - što je omogućilo da se pregovorima smanji opseg problema sa vojarnama. JNA i Hrvatsko vodstvo su se složili o povlačenju nekih JNA vojarni - zamjetno u mjestima daleko od fronte poput Pule i Rijeke (13. Korpus). Ovaj kompromis je bio kritiziran od dijelova Hrvatske vojske (zamjetno Martina Špegelja) koji je tvrdio da Hrvatsko vodstvo dopušta neprijatelju da se povuče sa punom opremom, a sa ratom neizbjježnim.

Bitno je napomenuti da je nadolazeći rat, kao i ranija nezavisnost Slovenije i okljevanje ne-Srba da idu u rat za ciljeve Hrvatskih Srba, uzrokovao masovna deserterstva radi kojih su JNA snage bile oslabljene. Radi toga, stacionarne vojarne su bile prve koje su patile i u 1991, ove su imale više opreme nego ljudi da im upravljaju.

Početni potezi rata bili su napravljeni u Kolovozu u Istočnoj Slavoniji, kod Bitke za Vukovar i u Krajini i Dalmaciji. Eskalacija nasilja je rezultirala u tome da su vojnici na lokacijama preuzeli inicijativu i napali mnoge vojarne, protiv želja Hrvatske vlasti, koja je željela nastaviti pregovore - čak u vrijeme kada je skoro 1/3 Hrvatske bila već okupirana od strane JNA i Srpskih pobunjenika.

Glavnina napada na vojarne odigrala se od 14. do 19. rujna 1991. U tih šest dana, 36 vojarni i skladišta i 26 drugih vojnih lokacija su bile zarobljene ili su se predale. 27. rujna, plan *Bilogora* je pokrenut, koji je završio sa zarobljavanjem Bjelovarske i Koprivničke vojarne.

Neka skladišta oružja su bila bombardirana od avijacije JNA nakon pada, ali su lokalno organizirane Hrvatske jedinice vrlo efektivne i brze u prebacivanju najvrijednije opreme na druge lokacije. Barem pet vojarni je bilo tako bombardirano.

Bitka za vojarne

Zagreb i Središnja Hrvatska

Vojarna u Zagrebu - nazvana "Maršal Tito" po Josipu Brozu Titu - je bila jedna od najvećih u Hrvatskoj. Bio je to regionalni centar 5. Vojnog Okruga (jednog od tri glavna zapovjedništva JNA) i 10. Korpusa (Zagreb), kao i manjih potpornih jedinica. Hrvati su okljevali napasti vojarnu direktno, radi snage JNA i opasnosti od štete za glavni grad Hrvatske. Radi toga, borba nije bila intenzivna i uglavnom se vrtila oko povremenog pucanja iz grada na vojarnu i obratno. Primirje je postignuto i nije bilo daljnih borbi do potpisivanja zadnjeg primirja na kraju godine. Kao dio dogovora, JNA je evakuirala vojarnu kada je službeno otišla iz Hrvatske tijekom siječnja 1992.

Vojarna Jastrebarsko je bila lokacija 4. Oklopne (Tenkowske) Brigade - jedne od najelitnijih oklopnih jedinica JNA. Ova je jedinica izvela i uspjela probiti opkoljenje i pobjeći na jug, gdje se spojila sa JNA snagama u Banovini u središnjoj Hrvatskoj.

Vojarna u Samoboru se predala 7. listopada 1991.

Vojarna Sisak i pripadajuća skladišta predala se 9. rujna 1991.

Sjeverna Hrvatska

Uz Zagreb, vojarna Varaždin bila je najveća u Hrvatskoj - sjedište 32. Korpusa JNA i priloženih jedinica, uključujući 32. Oklopno-Mehaniziranu Brigadu (jednu od najelitnijih "A" brigada) i jednu topničku Pukovniju. Vojarna je blokirana u noći 13 na 14. rujan, te joj je odsječena struja, voda i zalihe. Borbe su počele 15og bombardiranjem zrakoplova JNA na uzletište Varaždin. Kako se stanje pogoršavalo, sve je više vojnika dezertiralo iz vojarne i došlo je i do sukoba unutar same vojarne. Nakon toga su tenkovi i topništvo iz vojarni upućeni gađati civilne mete te su mnoge kuće uništene i počele su opće borbe. Nakon tjedan dana sporadičnih borbi, a da poštedi svoje ljude, zapovjednik vojarne General Vladimir Trifunović je predao garnizon 22. rujna. Ironično, to mu je zaradilo prijezir sa obje strane. Hrvatska ga je osudila u odsutnosti na 15 godina zatvora radi uništenja grada, dok ga je Srbija osudila na 11 godina radi izdaje ^[2]_[3]. Dobitak iz vojarne je bio impresivan: 74 T-55 tenkova, 88 oklopnjaka, 36 samohodnih PZO topova, 24 100mm protutenkovskih topova, 72 minobacača od 120mm i druga teška oprema bili su zarobljeni. Tijekom borbi, 6 ljudi je poginulo (3 civila, 2 JNA vojnika i 1 Hrvatski vojnik) i 37 je ranjeno ^[4].

Bjelovarska vojarna je bio dom 265. Oklopno-Mehaniziranoj Brigadi i bila je zarobljena 29. rujna kao dio operacije *Bilogora*. Jedan časnik JNA je odbio predati jedno izolirano skladište (*Barutana*) i detonirao je eksploziju, ubivši sebe zajedno sa sedam drugih JNA vojnika koji se

nisu željeli predati i 11 Hrvata^[5]. Zarobljavanje ostalih skladišta je bio veliki uspjeh za Hrvatske snage, kako je zarobljna oprema uključivala 78 T-55 tenkova i 80 oklopnjaka.

Vojarna u Koprivnici je zarobljena 30. rujna kao dio operacije *Bilogora*. JNA zrakoplovi su ju bombardirali 5. listopada, pri čemu je poginuo jedan vojnik.

Virovitica je bila lokacija 288. Mješane Protutenkovsko Artiljerijske Brigade i bila je zarobljena 17. rujna. Jedan Hrvat je poginuo tijekom borbi.^[6]

Vojarna Čakovec se predala mirno 17. rujna 1991.

Slavonija

Osječke vojarne su uglavnom bile evakuirane dogovorom baš prije eskalacije rata, tijekom lipnja 1991. Poznata video snimka toga pokazuje kako jedan T-55 tenk JNA gazi napušteni civilni Fiat 600/Zastava 600 auto, popularno zvan "Fićo". Bitna iznimka evakuaciji je *Poligon C* baza, bitna točka napada JNA na grad, koja se odupirala i pomagala JNA snagama van grada u bombardiranju, dok nije zarobljena 17. rujna.

Đakovo je bio lokacija 158. Mješane Protutenkovske Artiljerijske Brigade, opremljena PT topovima i samohodnim PT raketnim vozilima. Vojarna je zarobljena, a poginulo je pet Hrvata (uključujući jednog civila)^[7]. Zarobljeno je 54 PT topa od 100mm i 48 samohodnih PZO topova.

Vukovarska vojarna je bila pod opsadom kroz 1991, dok je trajala Bitka za Vukovar. Nadjačani branitelji nisu imali dovoljno ljudi da ju zarobe, jer su bili napadnuti puno većim snagama izvan grada. JNA i Srpske snage su koristili oslobođenje vojarne kao izliku za napad koji je uništio većinu grada i uzrokovao neke od najgorih stradanja tijekom rata. Ipak, jer je vojarna bila locirana u južnom predgrađu grada, bila je deblokirana vrlo rano u bitci, prije nego je počela prava opsada - i većina uništenja i žrtava.

Vojarna u Vinkovcima *Đuro Salaj* je bila uključena u bombardiranju grada u lipnju^[8].

Istra / Dalmacija

Riječka vojarna, kao i Vojni Pomorski Okrug u Puli su oboje evakuirani dogovorom prije rata. Rijeka je bila lokacija 13. Korpusa JNA, koji je prebačen morem u Crnu Goru i kasnije će napasti južnu Bosnu i Hercegovinu tijekom Rata u Bosni i Hercegovini 1992. Vojni Pomorski Okrug iz Pule bio je premješten u Boku u Crnoj Gori, jedinu pravu Jugoslavensku vojnu luku poslije odcjelpljenja Hrvatske.

Vojarna Zadar je bila evakuirana dogovorom prije rata. Jedinice iz vojarne su se premjestile van grada na obližnja pobunjenička područja, odakle su okrenuli topove da gađaju grad sa boljih položaja.

Lika / Hrvatski Otoči

Gospić je bio žestoko bojište tijekom Rujna - grad pod teškim napadima izvana također - ali je vojarna ipak osvojena 18. rujna.

Otoci Lastovo i Vis su bili baze za pomorske jedinice JNA i su bile okupirane do primirja na kraju godine, kada ih je JNA oboje napustila. Pomorske jedinice Jugoslavenske mornarice pokušali su vojne akcije protiv Hrvatskih luka dalje na sjeveru, ali su bili odbijeni obalnim topništвom, kao u pomorskoj bitci za Korčulu.^[9]

- Ovaj popis je nepotpun, jer je bilo dosta drugih, manjih vojarni i vojnih baza.

Posljedice

U vrijeme početka rata, Hrvatske su snage imale korničan nedostatak opreme. Procjene govore o tenkovskoj snazi od jadnih 15 tenkova (glavnina iz 2. svjetskog rata: američki M4 Shermani i sovjetski T-34 tenkovi), protiv skoro 2000 tenkova JNA. Zarobljavanje vojarni popunilo je inventar HV-a vrijednom opremom. Samo Bjelovar i Varaždin su Hrvate opskrbili sa preko 140 tenkova, ili oko 7% ukupne tenkovske snage JNA, što je uznemirilo inače golemu prednost JNA.

Zbog toga, Hrvatske je uspjela oformiti svoj prvi T-55 tenkovski bataljun u listopadu, odlično ostvarenje za period od samo par tjedana. Zarobljeni tenkovi, topništvo i protutenkovsko naoružanje pomogli su zaustaviti daljne JNA napade u Hrvatskoj.

Opsada Dubrovnika

Sukob: Domovinski rat

Dubrovački stari grad

Vrijeme 1. listopada 1991. - 26. svibnja 1992.

Lokacija Dubrovnik i okolna područja

Ishod Pobjeda Hrvatske

Sukobljene strane

JNA

Crnogorska teritorijalna obrana

HV

Zapovjednici

Veljko Kadijević

Anton Tus
 Janko Bobetko
 Nojko Marinović

Vojne snage

Između 7.500 i 20.000 vojnika^[1] Manje od 1.500 vojnika i policajaca

Gubici

Oko 150 vojnika^[2]

Skoro 100 vojnika i 82-88 civila ubijeno^[3]
^[4]

Opsada Dubrovnika je naziv za bitku tijekom Domovinskog Rata koja se vodila oko grada Dubrovnika i okolnog područja. Područje je bilo napadnuto od strane JNA i Crnogorskih snaga.

Borbe su trajale od prvih napada JNA 1. listopada 1991. do deblokade samog grada 26. svibnja 1992. i potom do srpnja 1992. kada je čitavo područje oslobođeno.

Uvod [uredi]

Dubrovnik je stari grad smješten u najjužnijem dijelu Dalmacije. Poznat je kao turističko odredište (UNESCO - Svjetska baština), i zato je bio razvojačen tijekom komunističke SFRJ jer se smatralo da vojsci nema mjesta uz turizam. Zbog toga, kada je Hrvatska proglašila nezaivsnost 1991., bio je to jedan od rijetkih gradova u Hrvatskoj koji nije imao JNA vojarnu u gradu i zato je bio pošteđen razaranja tijekom sukoba u rujnu (Bitka za vojarne) i radi toga su snage u kasnijim borbama bile ograničene.

Geografska pozicija grada je vrlo problematična. Kako su kopneni susjedi Hrvatske - Bosna i Hercegovina (BiH) i Crna Gora, 1991. još bili dio SFRJ - Dubrovnik i okolna područja bila su izolirani. Najjužniji dio Hrvatske odvojen je zbog pomorskog koridora BiH kod Neuma.

To je značilo da bi, u slučaju JNA napada iz susjednih republika, Hrvatska pomoć bila ograničena na ono što se može prebaciti morem. Nadalje, područje oko grada je neravno i neprimjereno za vojne operacije; stvorivši tako veliki problem zaliha koji će još ograničiti broj dostupnih vojnih sila u području.

Opsada

Suprotstavljeni snage

Hrvatske snage u području bile su brojčano nadjačane i nisu imale skoro nikakvu tešku opremu. Snage su uključivale samo jednu lokalno-mobiliziranu jedinicu - 163. pješačka brigada. Ta je jedinica zajedno sa lokalnom policijom, specijalnom jedinicom MUP-a (oko tridesetak specijalaca) i dobrovoljcima brojila manje od 1.500 vojnika, ali nije imala ni tenkove ni teške topove. Prema kraju godine, Dubrovačka je obrana pojačana IX bojnom HOSa.

Te su snage bile suprotstavljeni naprema nekoliko brigada JNA i Crnogorske Teritorijalne Obrane, koje su brojile između 7.500 i 20.000 vojnika, sa tenkovima i topovima Pomorskog Okruga i nekoliko drugih JNA korpusa iz južne Bosne i Crne Gore. Napad je u to vrijeme predstavljen kao sasvim Crnogorska operacija (unatoč mješanoj nacionalnosti JNA kadra i Srpskog navođenja, Crnogorci su činili glavninu vojske) i zato je bio prikazan Crnogorskoj javnosti kao "Rat za Mir" sa izjavama o "30.000 naoružanih Ustaša i 7.000 terorista, uključujući Kurdske plaćenike koji se spremaju napasti Crnu Goru svaki tren" [5].

Početni napadi

Do listopada 1991., rat je već počeo diljem Hrvatske. 1. listopada 1991., JNA snage iz Crne Gore (uvećane nakon mobilizacije u Crnoj Gori 16. rujna) i južne BiH su napredovale da napadnu okolno područje i okupirali su: Prevlaka, Konavle, Cavtat i čitavu okolicu Dubrovnika, uključujući važnu međunarodnu zračnu luku. Luka je bila opljačkana od vrijedne opreme koja je uzeta u Crnu Goru - nakon nezavisnosti 2006., Crna Gora je pristala platiti odštetu za to, kao i vratiti ukradene umjetnine, također uzete iz okloice Dubrovnika.

Kombinacijom snažnog otpora, teškog terena i međunarodne pažnje zaustavljeni su pokušaji JNA da okupira grad i učvrstili su se na okolnim visinama oko grada, odakle su topništvo gađali grad. U isto vrijeme, Mornarica JNA je aktivno sudjelovala u granatiranju, održavajući pomorsku blokadu i gađajući grad sa mora. Dohodi hrane, vode i struje su prekinuti gradu na samom početku opsade.

Opsada

Opsada je odmah privukla međunarodnu pažnju, jer su novinari slikali granatiranje (posebno starog grada zaštićenog UNESCOm) što je bilo kritizirano od strane međunarodne zajednice. Opsada je bila vrlo eksponirana u međunarodnim medijima, što je u drugi plan gurnulo puno brutalniju i važniju Bitku za Vukovar. Čak i prije opsade, međunarodna je zajednica sa

sporazumima pokušala ograničiti JNA napredovanja u područja skoro potpuno naseljena Hrvatima, ali bi ovi odmah bili prekršeni od strane JNA^[6].

Međunarodne reakcije nisu uspjеле smanjiti brutalno granatiranje, pa se ono nastavilo do kraja godine. Hrvatska mornarica i obalno topništvo su uspješno odbili napade Mornarice JNA diljem Dalmacije, i ona se povukla u Crnogorsku luku Boka Kotorska, ali je situacija na tlu još bila vrlo loša. Do kraja godine, Hrvatski su branitelji uspjeli u ograničenom protunapadu koji je odbio dijelove JNA sa obližnjih vrhova, ali to nije u potpunosti zaustavilo granatiranje.

Poznati pjesnik Milan Milišić je postao prva žrtva granatiranja poginuvši 5. listopada. 6. prosinca 1991., dogodilo se najteže granatiranje, tijekom kojeg je poginulo 13 i ranjeno 60 civila^[7].

Zadnji prekid vatre stupio je na snagu na kraju godine i granatiranje je prestalo.

Završne operacije

Kao dio primirja, JNA je napustila Hrvatsku i premjestila se u Bosnu i Hercegovinu gdje je u travnju trebao početi Rat u Bosni i Hercegovini. S obzirom da su mnoge jedinice uključene u napad na Dubrovnik bile podređene korpusima u Bosni, one su sada vraćene pod njihovu komandu jer su JNA jedinice planirale opću ofenzivu na obližnji Mostar i mnoge jedinice su povućene iz područja oko Dubrovnika.

Jedinice koje su ostale su bile oslabljene i ograničene na rezervne jedinice i Hrvatska je iskoristila situaciju i tamo poslala dijelove elitnih gardijskih brigada (Prva, Druga i Četvrta), formirala zapovjedništvo pod generalom Jankom Bobetkom u travnju i počela uspješnu ofenzivu koja je deblokirala grad 26. svibnja 1992. Nakon toga, Operacija Čagalj i Operacija Tigar bile su pokrenute da bi gurnule ostale jedinice JNA od grada i oslobodile čitavo područje, što je uspjelo do kraja srpnja. Važna Prevlaka je također zauzeta - što je efektivno značilo blokadu JNA mornarice u Boki. Nakon toga, obje su se strane dogovorile da UN preuzme nadzor nad tim prostorom i rat je za Dubrovnik završio.

Poslijedice

Grad i okolno područje su se odlično oporavili od rata, i grad je sada opet omiljeno turističko odredište. Prevlaka je vraćena od nadzora UN-a pod Hrvatsku kontrolu i - od nedavno nezavisna - Crna Gora je izrazila želju da se poprave odnosi sa Hrvatskom i stoga je obećala plaćanje ratne odštete i riješavanje otvorenih pitanja o granici.

Optuženi za zločine: ICTY sud je optužio četiri JNA zapovjednika po zapovjednoj odgovornosti: Veljko Kadijević, Blagoje Adžić, Borisav Jović i Aleksandar Vasiljević za ratne zločine tijekom opsade. Slobodan Milošević je također bio optužen^[8]. General Pavle Strugar je bio osuđen na između 13 i 15 godina zbog svoje uloge u granatiranju grada^[9]. Miodrag Jokić (zapovjednik JNA Pomorskog Orkuga) je osuđen na 7 godina^[10]. Vladimir Kovačević (zapovjednik trećeg bataljuna 472. Motorizirane JNA Brigade) bio je optužen zajedno sa Strugarom, ali je njegov slučaj prebačen na sudove Srbije^[11].

Sukob: Domovinski rat

Voden toranj u Vukovaru - simbol patnje grada

Vrijeme 25. kolovoza - 18. studenog 1991.

Lokacija Vukovar, Hrvatska
Ishod Pobjeda Srba

Sukobljene strane

"RS Krajina

Hrvatska

Zapovjednici

Mladen Bratić
Života Panić

Blago Zadro
Mile Dedaković
Branko Borković

Vojne snage

40.000 – 60.000 pješaka
600 oklopnih vozila

između 8.000 - 12.000 poginulih vojnika, oko 400 uništenih tenkova i oklopnih vozila, 20 oborenih aviona i helikoptera

2.000 pješaka

oko 1.400

Gubici

Bitka za Vukovar je najveća i najkrvavija bitka u Domovinskom ratu.

Raspored snaga uoči bitke

Nakon višemjesečnih priprema, 2. svibnja 1991. srpske paravojne postrojbe su ubojstvom dvanaestorice hrvatskih policajaca u Borovu Selu započele oružanu agresiju Srbije na područje vukovarske općine. Zbog vojnih i političkih razloga, srpski je osvajački pohod imao usporen tijek, pa je Srbija nekoliko sljedećih mjeseci rata zauzimala nezaštićena sela vukovarske općine. Slijedeći ratni cilj trebao je biti grad Vukovar na Dunavu (44.000 st., 1991.). Organizaciju obrane Vukovara vodili su Tomislav Merčep (do početka bitke) te Blago Zadro.

Potkraj kolovoza Vukovar su okružile goleme srpske vojne snage koje su se sastojale od Jugoslavenske narodne armije (JNA) i srpskih paravojnih snaga. Na području oko Vukovara (u Hrvatskoj i Vojvodini) Srbija je razmjestila približno 600 tenkova ili oklopnih transporteru, velik broj svih vrsta topničkog oružja, oko 50.000 odlično naoružanih vojnika, velike količine streljiva, a srpski vojni zrakoplovi nisu imali suparnika u zraku. Po potrebi je iz Srbije bez poteškoća stizalo novo oružje, streljivo i ljudstvo.

Opkoljeni Vukovar branilo je 700 - 800 pripadnika Zbora narodne garde i policije, te oko 1.000 dragovoljaca, pripadnika HOS-a i dr. Branitelji su bili skromno naoružani: automatskim i poluautomatskim puškama, s nekoliko strojnica i topova, dva zarobljena tenka, ograničenim brojem protuoklopnih sredstava, velikim brojem mina i malim zalihamama streljiva. Dodatno opskrbljivanje branitelja vojnom opremom, sanitetskim materijalom i hranom moglo se izvesti samo probojem. Prema vojnim procjenama, u takvom odnosu snaga obrana Vukovara mogla je izdržati dva dana.

Tijek bitke

Bitka za Vukovar započela je 25. kolovoza 1991., kada je srpska vojska, nakon topničke i zračne pripreme, krenula u opći tenkovsko-pješački napad koji nakon nekoliko dana teških borbi, na iznenadjenje napadača, branitelji odbijaju. Najžešći pokušaj proboja u grad počeo je 14. rujna i trajao je do 20. rujna. U tih sedam dana do tada najžešćih borbi u Domovinskom ratu, branitelji Vukovara uništili su oko 60 srpskih tenkova ili oklopnih transporteru, a Trpinjska cesta, na kojoj se odvijala glavnina napada, prozvana je «grobljem tenkova».

Nakon tog poraza, u kojemu je doživjela velike gubitke u ljudstvu i tehniči, srpska je vojska promijenila taktiku. Opkoljeni je Vukovar izlagan neprekidnom topničkom razaranju i bombardiranju iz zrakoplova, a pokušaji proboja u grad usredotočili su se na pojedine točke. Vukovar je postupno pretvaran u ruševine; život stanovnika grada, kao i djelatnost razorene bolnice, odvijaju se u podrumima. Otpor branitelja Vukovara te tragična sudbina opkoljena grada i stanovnika postaju svjetski medijski fenomen, ali na sve učestalije apele za pomoć stizala je samo verbalna i moralna potpora. Konvoji međunarodnih humanitarnih i zdravstvenih organizacija u listopadu nisu uspjeli dostaviti pomoć bolnici ni stanovništvu, a mjesta stotinjak ranjenika koji su odvezeni iz Vukovara uskoro su zauzeli novi ranjenici. Početkom listopada borbe se još više intenziviraju i postaju svakodnevne. Premda iscrpljeni danonoćnim borbama i sve većim gubicima u poginulim i ranjenim borcima u svojim redovima, branitelji, kojima nije bilo moguće dostaviti pomoć u oružju i streljivu, i dalje odbijaju napad za napadom.

Padom strateški važnih Marinaca 1. listopada još se više učvrstio srpski obruč oko Vukovara. Kada je polovicom listopada hrvatska vojska započela proboj prema Vukovaru, promatrači EZ-a ultimativno su zatražili prekid te akcije tako da su hrvatske snage u povlačenju imale mnogo poginulih i ranjenih vojnika. Srpska vojska i dalje se bezuspješno pokušavala probiti u potpuno razoren grad trpeći gubitke u ljudstvu i tehniči kakvi u Domovinskom ratu do tada još nisu viđeni. Borbe koje su u Vukovaru vođene od sredine listopada pa do kraja bitke ubrajaju se u najteže i najkrvavije bitke Domovinskog rata. Na položaje branitelja kao i na ostatak grada (uključujući i bolnicu!) dnevno je padalo i do 8.000 granata, raketa i avionskih bombi u jednom od najnemilosrdnijih bombardiranja u modernoj povijesti. U bitci 16. listopada u Borovu Naselju (sjeverni dio Vukovara) poginuo je i Blago Zadro, jedan od ključnih ljudi u obrani Vukovara. Početkom studenoga, zbog političkih pritisaka, Glavni Štab srpske vojske preselio se u blizinu Vukovara, te izravno vodio napad na Lužac, strateški važan dio grada. Tom je prigodom u okršaju s obranom poginuo i srpski general Mladen Bratić, predvodeći tenkovsku posadu u napadu.

Uništeni srpski T-55, Vukovar 1991.

Tek nakon što im je ponestalo protuoklopnih sredstava, branitelji Lušca povukli su se u središnje dijelove grada. Pad Lušca i nedolazak konkretnе pomoći označili su početak agonije vukovarske obrane. Iako su se još uvijek držali, branitelji su u sve većem broju umirali na položajima. Ubrzo su (11. studenog) pali i Bogdanovci, jedino mjesto koje je uz Vukovar odolijevalo srpskom agresoru. U posljednjim danima bitke obrana grada presjećena je na dva mjesta: od Lušca prema Dunavu i koritom rijeke Vuke prema središtu grada. Ostavši bez ijednoga protuoklopnog punjenja, branitelji Vukovara podijelili su se u manje skupine i probili u smjeru zapada. Dio branitelja na Mitnici i u Borovu Naselju ostao je u potpunom obruču i bez streljiva, te su zarobljeni zajedno s civilnim stanovništвом 18. studenog 1991.

Analiza

Još uvijek nepotpuni podaci o obrani Vukovara bilježe 1.700 poginulih na hrvatskoj strani (od toga 1.100 civila), više od 4.000 ranjenih, 3.000 - 5.000 zarobljenih, više od 1.000 nestalih (vojnika i civila) i tisuće proganjenih. Vukovar je branilo približno 1.800 boraca, koji su tijekom obrane ustrojeni u 204. brigadu Zbora narodne garde (HV); oko 40% branitelja bili su dragovoljci iz svih dijelova Hrvatske, BiH i dijaspore. Hrvatske snage koje su pomagale obranu grada izvan obruča imale su oko 400 poginulih vojnika. Dana 1. rujna na mjesto zapovjednika obrane Vukovara postavljen je Mile Dedaković («Jastreb»), koji se sredinom listopada premješta u Vinkovce, a obranom grada zapovijeda njegov zamjenik Branko Borković («Mladi Jastreb»), od sredine listopada i formalno postavljen za zapovjednika obrane Vukovara. Malobrojna i slabo naoružana postrojba ostvarila je nevjerojatne borbene rezultate: uništeno je oko 400 srpskih tenkova i oklopnih vozila, oboren 20 borbenih zrakoplova i helikoptera, broj mrtvih srpskih vojnika procjenjuje se na 5.000-8.000, a 10.000 – 15.000 ih je ranjeno. Iako je osvojila Vukovar, srpska je vojska materijalno, politički i psihološki bitno oslabljena. Tromjesečno vezivanje golemih vojnih snaga agresora na Vukovar stvorilo je vrijeme i prostor za organiziranje HV. Nakon pretrpljenih ogromnih gubitaka i mnogo izgubljenog vremena, Srbija nije više imala snage za daljnji ratni napor u ovladavanju teritorijem Republike Hrvatske te je bila prisiljena na sklapanje Sarajevskog primirja 3. siječnja 1992. godine. Zbog svega toga možemo smatrati da je obrana Vukovara obranila i Hrvatsku, a junaštvo malobrojnih branitelja Vukovara koji su se gotovo 3 mjeseca odupirali mnogo nadmoćnjem protivniku (odnos u ljudstvu iznosio je upravo nevjerojatnih 30:1 u korist srpske vojske!) razlog je što je Bitka za Vukovar postala jedna od najsvjetlijih stranica ne samo u hrvatskoj, već i u svjetskoj vojnoj povijesti.

Dodatna svjedočenja

Prema svjedočenjima vukovarskih stanovnika, emitiranih na HTV-u 16. studenoga 2006. u emisiji "Brisani prostor" (povodom obljetnice pada Vukovara), sva smišljenost i dubina zla koja stoji iza srpskih napada na Vukovar (kao i mjerilo srpske neloyalnosti i izdaje) se vidi i po tome što je napad smišljeno započeo "*nakon što su se hrvatska djeca vratila sa školskih ekskurzija u Vukovar. Istovremeno, sva srpska djeca su preseljena iz grada.*" tako da u toj neravnopravnoj borbi, izgine što više hrvatske djece, a bez ikakvog rizika za stradanjem srpske.

Operacija Medački džep

Sukob: Domovinski rat

Mapa operacije

Vrijeme 9. - 11. rujna 1993.

Lokacija Hrvatska

Ishod

Sukobliene strane

Republika Hrvatska

"Rep. Srpska Krajina"

Zapovjednici

Rahim Ademi

Mirko Norac

VILLAGE PROBLEMS

Vojne snage

9. gbr	
Domobranska bojna	oko 800 vojnika
Lovinac	70 tenkova
Domobranska bojna	40 oklopnih
Gospic	transportera
111 Domobranska	60 komada
pukovnija	topničkog oruđa
Specijalna policija	
MUP-a RH	

Gubici

6 poginulih vojnika 53 ranjenih vojnika	70 poginulih vojnika i naoružanih civila neutvrđen broj poginulih civila
--	---

Operacija Medački džep otpočela je granatiranjem neprijateljskih položaja na tom području u ranim jutarnjim satima 9. rujna 1993. godine. Oko 06:00 sati, hrvatske snage, u sastavu kojih su bile postrojbe Hrvatske vojske iz Operativne zone Gospic, uključujući 9. gardijsku brigadu, 111. domobransku pukovniju, domobransku bojnu iz Gospića, domobransku bojnu iz Lovinca, te postrojbe

Medački đzep je područje koje se prostire se oko četiri do pet kilometara u širinu i pet do šest kilometara u dužinu, a obuhvaća mjesta Divoselo, Čitluk i dio Počitelja, te brojne male zaseoke. Nalazilo se u sklopu samoproglašene Republike Srpske Krajine. To je bio u prvom redu seoski kraj, gdje se šume izmjenjuju s poljima. Prije oslobađanja ovog područja tu je živjelo oko 400 stanovnika Srpske nacionalnosti.

specijalnih snaga policije, ušle su u medački džep. Nakon borbi koje su trajale oko dva dana, uspostavile su nadzor nad Divoselom, Čitlukom i dijelom Počitelja, nakon čega je hrvatska vojska zaustavila napredovanje.

U to vrijeme Janko Bobetko je bio načelnik Glavnog stožera HV-a, dok je vršitelj dužnosti zapovjednika Zbornog područja Gospić bio brigadir Rahim Ademi. Pukovnik Mirko Norac bio je zapovjednik 9. gardijske brigade.

Zapovjednik Specijalne policije snaga MUP-a RH bio je general Mladen Markač a zamjenik Željko Sačić. Specijalne jedinice policije imale su zadatak presjeći neprijateljski teritorij na označenom području u obliku potkove i priključiti se glavnim snagama udara. Akcija je izvršena munjevito i potpuno iznenadivši čak i tadašnji vrh države napredovanjem duboko u nep. teritorij izvan plana akcije, te je naknadno zaustavljena od strane vrha države. Prilikom cijele akcije pripadnicima hrvatskih specijalaca na nivou lokalnih zapovjednika postrojbi javno je čitana osobna zapovjed gen. Markača da će biti snkcionirane prekoračene ovlasti pripadnika MUP-a a u svezi čuvanja života i imovine civila na istom području većinom pripadnika Srpske nacionalnosti.